

3. Výjimky, Reference, přetížení operátory, lambda funkce

B2B99PPC – Praktické programování v C/C++

Stanislav Vítek

Katedra radioelektroniky
Fakulta elektrotechnická
České vysoké učení v Praze

Část I

Další konstrukce C++

I. Další konstrukce C++

Výjimky

Reference

Přetížené operátory

Lambda funkce

Výjimky

- V programování se výjimkou rozumí nějaká neočekávaná událost, která může vést i ke zhroutení samotného programu.
- Výjimky v C++
  - kód, ve kterém může nastat výjimka, uzavřeme do bloku `try`
  - pokud bloku `try` dojde k nějaké nečekané situaci
    - řízení programu se předá do bloku `catch`
    - bloků `catch` může být více
  - pokud k žádné výjimce nedojde, blok `catch` se přeskočí

dělení nulou, zápis za konec pole, čtení neexistujícího souboru, ...

```
1 try {
2     // nějaký kód, který může způsobit výjimku
3 }
4 catch (typ vyjimky) {
5     // kód, který se provede při vyvolání výjimky
6 }
```

Výjimky – příklad

```
1  #include <iostream>
2  #include <exception>
4  int main() {
5      double a, b;
7      std::cin >> a >> b;
9      try {
10         if (b == 0) throw "Deleni nulou.\n";
11         std::cout << a / b << std::endl;
12     }
13     catch (const char* e) {
14         std::cout << "Vyjimka - " << e;
15     }
17     return 0;
18 }
```

Ošetření více výjimek

- V programu může dojít k více výjimkám
- Je možné napsat více bloků `catch` pro různé výjimky.
  - Výjimky jsou rozlišeny svým datovým typem
- Existuje blok `catch(...)`, který dokáže zachytit všechny výjimky.

```
1  try {
2      NejakaNebezpecnaFunkce();
3  }
4  catch (int) {
5      // zachycení výjimky datového typu int
6  }
7  catch (...) {
8      // zachycení všech neošetřených výjimek
9  }
```

Standardní výjimky v C++

C++ definuje třídu standardních výjimek, včetně interface a datových typů.

- `<exceptions>`
  - `std::exception` – bázová třída
  - `virtual what()` – vrací řetězec s popisem výjimky
  - `terminate()` – ukončuje program, volá `abort()`
- `<stdexcept>`
  - `std::out_of_range` – přístupu mimo rozsah
  - `std::overflow_error` – přetečení
- `<new>`
  - `std::bad_alloc` (memory allocation fails)
  - `std::nothrow`

Příklad zachycení

```
1 void myfunction ()
2 {
3     throw 'x';    // throws char
4 }
5
6 int main (void)
7 {
8     try {
9         myfunction();
10    }
11    catch (int) { cerr << "caught int\n"; }
12    catch (...) { cerr << "caught other exception type\n"; }
13    return 0;
14 }
```


Co když není výjimka zachycena?

```
1 void myFunction()
2 {
3     std::cerr << "Nezachycena vyjimka.\n";
4     std::cerr << "Program bude ukoncen.\n";
5     exit(1);
6 }
7
8 int main()
9 {
10    std::set_terminate(myFunction);
11    throw 1;
12    return 0;
13 }
```

Výjimka při alokaci dynamické paměti

```
1  try {
2      while (true) { // throwing overload
3          new int[1000000000ul];
4      }
5  } catch (const std::bad_alloc& e) {
6      std::cout << e.what() << '\n';
7  }
9  while (true) { // non-throwing overload
10     int* p = new (std::nothrow) int[1000000000ul];
11     if (p == nullptr) {
12         std::cout << "Allocation returned nullptr\n";
13         break;
14     }
15 }
16 }
```

I. Další konstrukce C++

Výjimky

Reference

Přetížené operátory

Lambda funkce

Reference

- slabší, ale bezpečnější forma ukazatele
- nemůže být NULL (C++11: `nullptr`)
- nemůže se přesměrovat jinam
- musí být vždy inicializovaná
- funguje jako alias
- vytváří se automaticky přiřazením do referenčního typu nebo voláním funkce

```
1 | int a = 1;
2 | int b = 2;
3 | int& ref = a; // ref je reference na a
4 | // cokoli provedeme s ref, jako bychom provedli s a
5 | ref = b;
6 | ref += 7; /* jaka je ted hodnota a, b? */
```

Reference vs. ukazatele

- Ukazatel může být neinicializovaný

```
1 | int* ptr;  
2 | int& ref; /* chyba pri kompilaci */
```

- Ukazatel může být `nullptr`

```
1 | int* ptr = nullptr;  
2 | int& ref = nullptr; /* chyba pri kompilaci */
```

- Ukazatel se může přesměrovat

```
1 | int a = 1;  
2 | int b = 2;  
3 | int* ptr = &a;  
4 | ptr = &b;  
5 | int& ref = a;  
6 | ref = b; /* v cem je rozdil? */
```

Reference

Používat reference nebo ukazatele?

- pokud možno dávejte přednost referencím
- ukazatele používejte jen tam, kde dává smysl nullptr a přesměrování
- pro dynamickou alokaci jsou vhodnější chytré ukazatele (o těch později)

Na co si dát pozor?

- reference neřeší problém životnosti
- nedržet si referenci na něco, co už přestalo existovat
- nevracet z funkcí reference na lokální proměnné

- **Připomenutí:** `const` a ukazatele

```
1 | int a = 1, b = 2;  
2 | int* ptrX = &a;  
3 | const int* ptrY = &a;  
4 | int* const ptrZ = &a;
```

- Které řádky obsahují chybu?

```
1 | ptrX = &b; /* A */  
2 | *ptrX = 7; /* B */  
3 | ptrY = &b; /* C */  
4 | *ptrY = 7; /* D */  
5 | ptrZ = &b; /* E */  
6 | *ptrZ = 7; /* F */
```

- Použití s referencemi

```
1 | int a = 1;  
2 | const int& cref = a;  
3 | std::cout << cref << '\n'; // čtení je OK  
4 | cref = b; /* zapis/modifikace je chyba pri kompilaci */
```

Význam konstantních referencí

- deklarujeme záměr neměnit proměnnou (read-only)
- zároveň ale nevytváříme kopii
  - vhodné např. pro předávání větších objektů do funkcí
  - nedává smysl pro primitivní typy a malé objekty
- viděli jsme minule (string, vector)


```
1  class Person {
2      int age;
3  public:
4      void setAge(int a) { age = a; }
5      int getAge() { return age; }
6  };
7
8  void f(const Person& person) {
9      std::cout << person.getAge() << '\n';
10 }
11
12 int main() {
13     Person john;
14     john.setAge(20);
15     f(john);
16 }
```

- pokud metoda nehodlá měnit vnitřní stav objektu, musíme ji takto označit
- klíčové slovo `const` za hlavičkou metody

```
1 | class Person {  
2 |     // ...  
3 |     int getAge() const { return age; }  
4 | };
```

- pokus o změnu stavu objektu v `const` metodě ohlásí překladač jako chybu

Konstatní atributy

- atribut se dá nastavit pouze v inicializační sekci konstruktoru
- potom už se nedá vůbec změnit

```
1  class Person {  
2      std::string name;  
3      int age;  
4      const std::string genome;  
5      // ...  
6  };
```

- neměnné objekty
- neměnné části objektů (větší bezpečnost)

Kde používat `const`?

- všude, kde dává smysl (tj. skoro všude)
- pište `const` všude a jen tehdy, pokud zjistíte, že danou proměnnou (atribut, referenci) budete chtít měnit, `const` smažte
- pište `const` ke všem metodám a jen tehdy, pokud zjistíte, že chcete, aby daná metoda měnila stav objektu, `const` smažte

Proč?

- překladač vás hlídá → větší bezpečnost
- jasně deklarujete svůj záměr → větší čitelnost kódu
- překladač může využít pro optimalizace

Kde se spíš nepoužívá?

- nepište je k návratovým hodnotám předávaným hodnotou
- nebývá zvykem je psát k parametrům funkcí předávaným hodnotou

- V čem je problém s následujícím kódem (pokud vůbec)?

```
1  class Person {
2      std::string name;
3  public:
4      Person(std::string name) : name(name) {}
5      void rename(std::string newName) {
6          name = newName;
7      }
8  };
```

- Klasické řešení (zcela dostatečné)

```
1 | // ...
2 | void rename(const std::string& newName) {
3 |     name = newName;
4 | }
```

- Moderní řešení (od C++11)

```
1 | // ...
2 | void rename(std::string newName) {
3 |     name = std::move(newName);
4 | }
```

- Výhoda: pokud je vstupem dočasný objekt, neděje se žádná kopie
- Ještě se k tomu dostaneme později

I. Další konstrukce C++

Výjimky

Reference

Přetížené operátory

Lambda funkce

Přetížené operátory

- Pro přetěžování operátorů jsou jistá omezení
  - přetížení mohou být jen existující operátory,
Není možné zavést nový operátor, např. operátor \$.
  - aritu, asociativitu a prioritu operátorů nelze změnit,
Např. operátor += musí být binární.
  - nelze přetěžovat operátory vestavěných typů.
Nelze změnit způsob sčítání čísel typu integer.
- Přetížení je třeba si dobře rozmyslet
  - přetížené operátory mají význam v matematice (např. naše komplexní čísla, velká čísla, vektory, ...) a řetězce (konkatenace – spojování),
  - kolekce (jako vektory, množiny, tabulky, ...) používají přetížené operátory pro přístup k uloženým hodnotám,
  - jiné třídy mohou vyžadovat přetížené operátory <<, >> a =,
  - jste-li na pochybách, dejte přednost metodě před přetíženými operátory.

Přehled operátorů

- Operátory, které lze přetížit

<code>+</code>	<code>-</code>	<code>*</code>	<code>/</code>	<code>%</code>	<code>^</code>	<code>&</code>	<code> </code>
<code>~</code>	<code>!</code>	<code>=</code>	<code><</code>	<code>></code>	<code>+=</code>	<code>-=</code>	<code>*=</code>
<code>/=</code>	<code>%=</code>	<code>≐</code>	<code>&=</code>	<code> =</code>	<code><<</code>	<code>>></code>	<code>>>=</code>
<code><<=</code>	<code>==</code>	<code>!=</code>	<code><=</code>	<code>>=</code>	<code>&&</code>	<code> </code>	<code>++</code>
<code>--</code>	<code>->*</code>	<code>,</code>	<code>-></code>	<code>[]</code>	<code>()</code>	<code>new</code>	<code>delete</code>
<code>new []</code>	<code>delete []</code>						

- Operátory, které nelze přetížit

<code>.</code>	<code>.*</code>	<code>::</code>	<code>?:</code>	<code>sizeof</code>
----------------	-----------------	-----------------	-----------------	---------------------

Binární operátory

`+`, `-`, `*`, `...`, `+=`, `-=`, `...`

- zápis operace: `x @ y`
- signatura: `T1 @ T2 -> T3`
- metoda v `T1`: `T3 operator @ (T2)`
- alt. volání: `x.operator @ (y)`
- funkce: `T3 operator @ (T1, T2)`
- alt. volání: `operator @ (x, y)`

Přetížení operátoru `@` automaticky nepřetíží operátor `@=`. Je-li to požadováno, operátor musí být přetížen separátně.

Příklad přetížení binárního operátoru

```
1 struct cplx {
2     float im, re;
4     cplx operator+(cplx & a) {
5         cplx tmp;
6         tmp.im = this->im + a.im;
7         tmp.re = this->re + a.re;
8         return tmp;
9     }
10 };
12 cplx operator-(cplx & a, cplx & b) {
13     cplx tmp;
14     tmp.re = a.re - b.re;
15     tmp.im = a.im - b.im;
16     return tmp;
17 }
```

Unární prefixové operátory

`+, -, *, &, ~, !, ++, --`

- zápis operace: `@ x`
- signatura: `@ T1 -> T2`
- metoda v T1: `T2 operator @ ()`
- alt. volání: `x.operator @ ()`
- funkce: `T2 operator @ (T1)`
- alt. volání: `operator @ (x)`

Příklad přetížení prefixového unárního operátoru

```
1 struct cplx
2 {
3     float im, re;
4     // komplexně sdružené číslo
5     cplx & operator~() {
6         this->im = -1 * this->im;
7         return *this;
8     }
9 };
10 // test nulovosti
11 bool operator!(cplx & a) {
12     return a.re == 0 && a.im == 0;
13 }
```

lec05/02-pretizeni.cpp

Unární postfixové operátory

++, --

- zápis operace: `x @`
- signatura: `T1 @ -> T2`
- metoda v `T1`: `T2 operator @ (int)`
- alt. volání: `x.operator @ (0)`
- funkce: `T2 operator @ (T1, int)`
- alt. volání: `operator @ (x, 0)`

Přiřazení

- zápis operace: `x = y`
- signatura: `T = T1 -> T`
- metoda v `T1`: `T & operator = (const T1 &)`
- alt. volání: `x.operator = (y)`
- funkce: -
- alt. volání: -
- Obvykle bývají `T1` a `T` stejné typy.
- Návrátová hodnota může být buď typu `T &`, nebo `void`.

Indexování

- zápis operace: `x[y]`
- signatura: `T1[T2] -> T3`
- metoda v T1 (a): `T3 & operator [] (T2)`
- metoda v T1 (b): `const T3 & operator [] (T2) const`
- alt. volání: `x.operator [] (y)`
- funkce: -
- alt. volání: -
- První způsob přetížení je určen pro nekonstantní objekty a umožňuje použít výsledek jako l-value (tzn. na levé straně přiřazení).
- Druhý způsob přetížení je určen pro konstantní objekty, výsledek není modifikovatelný.

Dereference

- zápis operace: `x -> met`
- signatura: `T -> T1*`
- metoda v `T`: `T1* operator -> ()`
- alt. volání: `(x.operator -> ()) -> met`
- funkce: -
- alt. volání: -

Volání funkce

- zápis operace: `x (x1, x2, ..., xn)`
- signatura: `T (T1, T2, ..., Tn) -> Tx`
- metoda v `T`: `Tx operator () (T1, T2, ..., Tn)`
- alt. volání: `(x.operator () (x1, x2, ..., xn))`
- funkce: -
- alt. volání: -

I. Další konstrukce C++

Výjimky

Reference

Přetížené operátory

Lambda funkce

Příklad – podmíněné kopírování mezi dvěma vektory

```
1 struct positive {
2     bool operator () (int i) {
3         return i>0;
4     }
5 }
6 // chceme kopírovat pouze kladná čísla
7 void copy_positive (std::vector<int> & a, std::vector<int> & b) {
8     ...
9     std::copy_if (a.begin(), a.end(), b.begin(), positive());
10 }
```

lec05/03-copy_if.cpp

- funkce `positive` je zbytečně vidět mimo `copy_positive`

V C++03 je možné definovat strukturu / třídu uvnitř funkce

- jméno funkce může kolidovat s jiným globálním identifikátorem
- funkce je krátká, zápis její deklarace je významně delší

Lambda funkce

- Při používání STL funkcí se odkaz na jinou funkci nebo funktor používá poměrně často:
  - STL funkce `sort` potřebuje komparátor
  - STL funkce `copy_if` potřebuje funkci pro predikát
  - funkce pro vytváření vláken potřebují znát kód (funkci), kterou mají v novém vlákně spustit
- Uvedené funkce jsou typicky krátké a *jednorázové*, to platí zejména pro komparátory.
- Takovou funkci si lze deklarovat mimo místo použití, ale je to nepohodlné
- Lambda funkce jsou způsobem, kterým lze vytvořit takovou *jednorázovou* funkci:
  - funkce nemá jméno,
  - kód funkce existuje pouze v parametrech volání,
  - volaná funkce (např. `sort`) může lambda funkci využít jako jakoukoliv jinou funkci.

Pozn.: Budeme se zabývat jednodušší podobou lambda funkcí tak, jak byly zavedeny v C++11. Referenci pro funkcionality zavedené v pozdějších standardech může najít zvědavý programátor např. zde: <https://en.cppreference.com/w/cpp/language/lambda>

Lambda funkce – obecná syntaxe

`[capture-list] ( formal-parameters ) { lambda-body }`

- `capture-list` je seznam zachycených (captured) proměnných – proměnných v nadřazené funkci, které jsou dostupné i v lambda funkci
- Zachycené proměnné si zachovávají hodnotu mezi vyvoláním lambda funkce:
  - `[]` nezachycují se žádné proměnné
  - `[x,y]` zachycují se proměnné zadaných jmen, obsah proměnných je zkopírován
  - `[&x, &y]` zachycují se proměnné zadaných jmen, obsah proměnných je odkazován
  - `[&x,y]` kombinace zachycení hodnotou a odkazem
  - `[&]` všechny proměnné použité v lambda funkci jsou zachycené odkazem
  - `[=]` všechny proměnné použité v lambda funkci jsou zachycené hodnotou
  - `[this]` zachytne `this` ukazatel z nadřazené metody.

Pozn.: lambda funkce si může deklarovat své lokální proměnné, jejich hodnota se mezi vyvoláním lambda funkce nezachovává.

- Prázdná

```
1 | auto empty_fnc = []() {};
```

- S návratovou hodnotou typu int (explicitně)

```
1 | auto meaning_fnc = []() -> int {  
2 |     return 42;  
3 | };
```

- S návratovou hodnotou typu int (explicitně)

```
1 | std::function<int()> meaning_fnc = []() {  
2 |     return 42;  
3 | };
```

- Automatická dedukce návratové hodnoty

```
1 | auto meaning_fnc = [] () {  
2 |     return 42;  
3 | };
```

- Se zachycením všech proměnných hodnotou

```
1 | auto meaning_fnc = [=] () {  
2 |     return outer_var * another_var ;  
3 | };
```

- Se zachycením všech proměnných referencí

```
1 | auto meaning_fnc = [&] () {  
2 |     outer_var = 15;  
3 | };
```


Lambda funkce – překlad

- Pokud lambda funkce nezachytává žádné proměnné, přeloží se jako obyčejná funkce,
- Pokud lambda funkce zachytává proměnné, vymyslí pro ni kompilátor třídu funktoru:
  - Deklaruje členské proměnné pro zachycené proměnné, konstruktor inicializuje členské proměnné zachycenými hodnotami,
  - kompilátor připraví přetížený `operator()` pro tělo lambda funkce,
  - takto vytvořený `operator()` je implicitně `const`, tedy lambda funkce nesmí měnit proměnné zachycené hodnotou (toto chování lze změnit deklarací `mutable`),
  - Návrátový typ je odvozen podle typu výrazu za `return`.
- Návrátový typ lambda funkce lze explicitně zadat zápisem s šipkou (trailing return type).

Lambda funkce – příklad překlada

```
1 // lambda funkce
2 auto mod_fnc = [&a, b](int c) {
3     a = b * c;
4 };
5 // odpovídající třída vytvořená kompilátorem
6 class mod_fnc {
7     public :
8         mod_fnc (int &a , int _b) : a(_a), b(_b) {}
9         void operator ()( int c) {
10             a = b * c;
11         }
12     private :
13         int &a;
14         const int b;
15 };
```

Lambda funkce – mutable

- Dovoluje modifikovat proměnnou zachycenou hodnotou
- Typicky v kombinaci s nějakou dočasnou lokální deklarací

```
1 auto get_count = [n = 1]() mutable {
2     return n ++;
3 };
5 std::cout << get_count () << std::endl ; // 1
6 std::cout << get_count () << std::endl ; // 2
7 std::cout << get_count () << std::endl ; // 3
```

- **Pozn.:** proměnná `n` není vně nikde deklarována, její typ je dedukován na `int`

Lambda funkce – příklad

```
1  vector<int> seq;
2  int s = 123;
4  // chyba
5  // lambda se pokousi ovlivnovat promennou zachycenou hodnotou
6  generate_n (back_inserter (seq), 100, [s]() {return s++;});
8  // ok
9  // predchozi problem se da napravit pomoci mutable
10 // hodnota promenne s se se ale nezmeni
11 generate_n (back_inserter (seq), 100, [s]() mutable {return s++;});
12 // s = 123
14 // ok
15 // lambda ovlivnuje promennou zachycenou referenci
16 generate_n (back_inserter (seq), 100, [&s]() {return s++;});
17 // s = 223
```